

Momente și schițe din actualitatea literară

„În mod concret, vă propunem ca, prin Statut, toate persoanele aflate în conducerea USSR (președinte, vicepreședinți, membrii CD, membrii CUSR, președinții filialelor, membrii Comitetelor de Conducere ale filialelor – ultimii fiind persoanele care numesc juriile filialelor) să fie exceptate, pe perioada desfășurării mandatului, de la posibilitatea de a primi vreun premiu acordat fie în mod direct de către USSR, fie în cadrul evenimentelor patronate de USSR”.

■ În *Suplimentul de cultură*, nr. 470/7-13 februarie 2015, într-un interviu, Eli Bădică îl întreabă pe poetul Emil Brumaru despre „cel mai inedit loc de lectură pe care l-a exploatat”. Iar Emil Brumaru răspunde că asta a fost undeva, cândva și prin orașul nostru: „Pat, fotoliu, covor întins pe pământ într-o colibă confecționată de mine, copac, într-un compartiment de vagon stricat și dus pe linia moartă, pe-o insuliță de pe râul Argeș, la Curtea de Argeș, așezând cartea pe fesele musai goale ale unei femei destul de atrăgătoare... Inedit e să mergi pe stradă citind un volum gros, eventual o enciclopedie: atragi atenția, țipetele fac wow!”

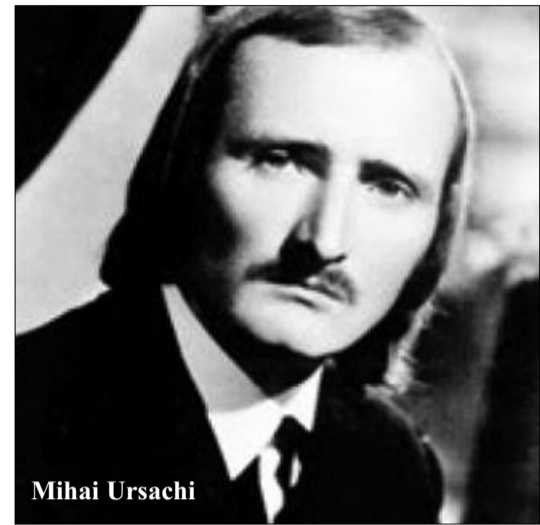
■ O carte pe zi; aceasta este media de apariții editoriale primite la redacție. Cum până la scrierea despre ele sau măcar consemnarea lor trec fatalmente luni, ba chiar ani, găsim că e potrivit să mai semnalăm din ele aici pe cele mai importante. Astfel, în februarie, am primit, printre altele: **Scrisori către Rebreanu A-B** (Editura Academiei Române, București, 2014), ediție critică de Niculae Gheran în colaborare cu Emese Cîmpean, Rodica Lăzărescu, Andrei Moldovan și Lorența Popescu; Constantin Cubleşan – **Eminescu în exegeze critice** (Editura Junimea, Iași, 2014), colecția Eminesciana, serie nouă; Linda Maria Baros – **Înotătoarea dezosată. Legende metropolitane** (Cartea Românească, 2015); Viorica Răduță – **Vremea Moroiului**, roman (Cartea Românească, 2015).

■ În *Observator cultural*, ediția on-line, citim o scrisoare deschisă adresată domnului Nicolae Manolescu, președintele USSR,

scrisoare intitulată *Pentru un început de reformă a Uniunii Scriitorilor din România* și semnată în mod democratic (!) de membri și nemembri ai USSR. Mărturisim că o reformă a USSR este un lucru foarte greu care ne depășește limitele de înțelegere și, deci, evităm a ne da cu părerea. În schimb, printre măsurile propuse/impuse de onorații scriitori o găsim și pe aceasta: „În mod concret, vă propunem ca, prin Statut, toate persoanele aflate în conducerea USSR (președinte, vicepreședinți, membrii CD, membrii CUSR, președinții filialelor, membrii Comitetelor de Conducere ale filialelor – ultimii fiind persoanele care numesc juriile filialelor) să fie exceptate, pe perioada desfășurării mandatului, de la posibilitatea de a primi vreun premiu acordat fie în mod direct de către USSR, fie în cadrul evenimentelor patronate de USSR”. CUSR are vreo 25 de membri, iar cele 20 de filiale peste 100 de aleși în Comitetele de Conducere, deci peste 125 de scriitori trebuie să fie exceptați de la premii. Ni se pare lipsit de logică. Se presupune că cei 125 sunt cei mai valoroși din întreaga Uniune. Se poate verifica cu aleșii actuali. Dacă cei 125 „comit” în această perioadă niscaiva capodopere, să le fie de bine! Ei trebuie musai pedepsiți de două ori: o dată pentru că fac muncă voluntară în cadrul USSR și, a doua oară, pentru că sunt exceptați de la premii. Scriitorii de rafturile doi și trei pot fi fericiți, pot jubila, a lor va fi împărția premiilor!

■ În *Hyperion*, nr. 1-2-3/2015, Gellu Dorian îl evocă pe poetul Mihai Ursachi într-un amplu text intitulat *Întâmplări hazlii cu Magistrul din Țicău*. Reținem următoarele: „Ultimul interviu, înainte de a pleca din țară, în 1981, i l-am luat eu, pentru o publicație,

„Amfitrion”, care apărea la Biblioteca Județeană „Mihai Eminescu”, unde lucram. M-a invitat la Bolta Rece, celebrul local ieșean, unde am tăifăsuț ore în șir, după care, la o săptămână, mi-a răspuns la cele câteva întrebări. Acela era locul, spunea el, în care venea și Eminescu cu Creangă. Tot acela, am aflat mai târziu, era locul în care îl atrăgea pe securistul care-l urmărea și căruia, tot

Mihai Ursachi

insistând să-i dea informații, i-a spus, pentru a-l convinge că este deținătorul unor astfel de informații, că este pe urmele „marelui spion”. Aproape doi ani, lună de lună, în ziua de salariu a securistului, Magistrul îl invita la Bolta Rece, unde-i spunea tot soiul de povești despre un posibil mare trădător, pînă ce acesta, într-o zi, i-a cerut șefului să-i schimbe obiectivul, pentru că este în pericol să-și piardă soția, din cauză că-și cheltuia salariul cu „informatorul” care-l duce cu preșul, și că, una peste alta, este pe punctul de a deveni alcoolic. (D.A.D.)

Eveniment editorial

Mihai Barbu - *Omul care a descoperit Țara Dinozaurilor Pitici/Călătoriile. Reportaje și mărturii* (Tipo Moldova, Iași, 2015, Colecția OPERA OMNIA, publicistică și eseu contemporan). Mihai Barbu este un reporter frenetic, el cultivând voios un gen literar aproape dispărut, fiind premiat al revistei noastre pe anul 2012 tocmai pentru reînvierea/revigorarea reportajului. De altfel, în prefața volumului, autorul mărturisește: „Cartea de față s-a scris de la o lună la alta. Partea cea mai consistentă din volum am pus-o pe hârtie (vorba vine, azi toată lumea scrie pe computer...) la îndemnul venit din partea bunului meu prieten Dumitru Augustin Doman, redactorul-șef al revistei de cultură *Argeș* din Pitești”. Pagina 32 a revistei noastre din ultimii ani stă mărturie. În afara reportajelor literare, grupate în patru secțiuni (*Călătoriile în lume; Călătoriile în timp; Hai acasă, hai cu mine; 7 mărturii despre călătorii și călătorii din lumea de ieri și de azi*) volumul mai cuprinde o bogată secțiune de *Note biobibliografice* și una de *Referințe critice* doar despre genul cultivat în această carte, nu și cele despre celelalte cărți. Redăm câteva titluri care doar prin ele însele incită la lectură: *Calinic, un domn hărăzit cu niște aripi imense; Capri, la vreme de iarnă, în căutarea parfumurilor estivale; Cigmău, satul în care s-a născut Budai-Deleanu, este, azi, doar „un chip de fum cu vânăta pară”; La Câmpeni, în fieful moșilor, Simbolul Crăișorului e înlocuit de câteva mere roșii. Întregi sau tăiate pe jumătate... (D.A.D.)*

REGULAMENTUL de organizare și desfășurare a Concursului Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediția a XXXIV-a, 13-15 iunie 2015, Botoșani

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Editurile Junimea și „Convorbiri Literare” din Iași, precum și cu revistele de cultură „Convorbiri literare”, „Poezia”, „Scriptor”, „Feed beack”, „Viața Românească”, „Familia”, „Vatra”, „Euphorion”, „Steaua”, „Hyperion”, „Conta”, „Poesis”, „Luceafărul de dimineață”, „Porto-franco”, „Ateneu”, „Argeș”, „Bucovina Literară”, Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova și ARPE, organizează, în perioada 13-15 iunie 2015 Concursul Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediția a XXXIV-a.

Concursul își propune să descopere și să promoveze noi talente poetice și critice și se adresează, astfel, poezilor și criticilor literari care nu au debutat în volum și care nu au depășit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secțiuni: POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial:* – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2014 – 5 mai 2015. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horațiu Ioan Lașcu” al Filialei Iași a USSR și b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (**același volum și pe un CD – un singur exemplar!**) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Același moto va figura și pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda șase premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către editurile menționate. Juriul are latitudinea, în

funcție de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare și alte manuscrise, în funcție de disponibilitatea editurilor prezente în juriu (Editurile Vinea, Paralela 45, Charmides, Eikon și Princeps Edit) .

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poezilor premiați. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul unei edituri și al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toți poezii selectați pentru premii vor apărea într-o antologie editată de instituția organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene:* - Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (**în copie și pe un CD**), semnat cu un moto. Același moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicate în revistele care acordă premiile și în antologia editată de instituția organizatoare.

Festivitatea de premiere va avea loc la Ipotești și Botoșani în ziua de 14 iunie 2015.

Organizatorii asigură concurenților cheltuieli de masă și cazare.

Lucrările vor fi trimise, până la data de 10 mai 2015, pe adresa:

CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE BOTOȘANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoșani. Relații la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

PS. Se primesc grupaje de până la 15 pagini și pe e-mail!

Director, Cornelia Ciobanu
Referent, Gellu Dorian

Un pustiu mai mic într-unul mai mare

Dumitru Augustin Doman: *Scriitorii de la o anumită vîrstă în sus știu foarte bine cît de drastică a fost cenzura pînă-n 1989. Unii dintre ei s-au luptat cu ea cît au putut, în spiritul conștiinței că scrisul are nevoie de o libertate necondiționată a cuvîntului. Alții au încercat s-o ocolească abil, evitînd subiectele delicate și impunîndu-și o anumită autocenzură. După 25 de ani de libertate a cuvîntului, credeți că s-a mai păstrat ceva din aceste vechi reflexe?*

Da, cenzura a fost o calamitate a literelor românești. Una din fețele dure ale regimului comunist pe întreaga sa îndelungată durată, prin care acesta ținea să-și arate mușchii. Modalitatea arbitrară prin care opera fără anestezie asupra conștiințelor, direcționîndu-le silnic pe făgașul scolasticii oficiale, în ciuda pretenției sale "democratice". E drept că se vorbea, înduioșător tautologic, despre o "democrație populară"! Un scriitor rus caracteriza cenzura bolșevică drept un pustiu înăuntrul altui pustiu. Cel mai mare era al lipsurilor materiale care nu se mai sfîrșeau, al traiului cenușiu, al mizeriei, cel mai mic al gîndirii și al rostirii reduce la un unicat. Cine mînuia la noi instrumentul cenzurii? Nu doar reprezentanții instituției în cauză, numite, dacă țin bine minte, Direcția presei și a tipăriturilor (fățarnic "desființate" la un moment dat, ca un praf în ochii lumii), nu doar înalții culturali ai partidului, ci și redactorii periodicelor și ai editurilor. Postul îi obliga pe cei din urmă la așa ceva. Unii se străduiau să facă pe plac "forurilor", intrînd în pielea exponenților acestora. Să dovedească un exces de zel, util, firește, în carieră. Alții, mai puțini, încercau să-și asocieze ingrata îndatorire cu postura de prieteni ai scriitorilor, ajutîndu-i pe cît posibil să se strecoare printre cerințele, uneori mai aspre, alteori mai relaxate, spre a deveni din nou aspre, ale "sistemului iubit, de, să-i zicem, scris-citit". Aș menționa în ultima categorie două nume: Florin Mugur și Sorin Mărculescu, de la Cartea Românească. Discuțiile cu aceștia aveau îndeobște un aer colegial, reconfortant. Despre alții, în schimb, ce să mai vorbim! Am păstrat o tristă amintire lui Marin Preda, directorul plin de superbie al numitei edituri, care mi-a amînat fără un motiv aparent publicarea unei cărți de critică nu mai puțin de zece ani. Ea a putut fi tipărită îndată după moartea prozatorului, ceea ce pare a constitui o dovadă a faptului că intervenea o reavoință ținînd de... supracenzura personală. Recent, am citit în **România literară**, la rubrica lui Nicolae Scurtu, o scrisoare a lui Preda adresată lui Ion Dodu Bălan, în care menționează expres înțelegerea cu acesta în privința nepublicării mele. Iată cu cine găsea de cuviință gloriosul autor al **Vieții ca o pradă** să bată palma pe seama autorilor care băteau la porțile editurii în fruntea căreia ajunsese! "Marele caracter", "pilda morală" pe care le-ar fi întruhipat Preda (în ultimii ani, atari hiperbole etice au cam dispărut în ce-l privește) pactiza senin cu, probabil, cel mai ridicol critic dintre cei aflați în solda partidului. Cam așa stăteau lucrurile...

Merită menționate și cîteva excese de un trist burlesc ale cenzurii. Ea a mers atît de departe încît, ca student al Școlii de literatură, în toamna 1954, am constatat cu surprindere că peste noapte ne-a fost oprit accesul pînă și la **Istoria literaturii** a lui G. Călinescu, aflată în biblioteca instituției. La ce-au ajutat acestuia plecaciunile servile, începute de timpuriu, încă din 1944, în fața totalitarismului roșu? Mult mai tîrziu, în anii '80, o seamă de termeni continuau a fi indezirabili în textele tipărite: între ele, biserică, moarte, sex, basarabean, jidan (inițial, ultimul era un moldovenism impenitent, utilizat, de pildă, în proza lui Costache Negruzzi, **Jidanul și florile**, necruțător dată afară din ediția critică a operei acestuia!). În acel răstimp demoralizant al cultului ceaușist, s-a ivit încă o opreliște de-a dreptul paranoică. Nu mai era voie ca pe coperta unei cărți să apară portretul autorului

său. Spre a nu umbri cumva singurul Portret capabil a întrupa toate virtuțile, toate meritele posibile, cel al dictatorului pantocrator...

Să nu uităm că vîlul negru al cenzurii nu acoperea exclusiv prezentul. El se întindea și asupra unui număr enorm de cărți ale trecutului, scoase din biblioteci, adesea arse. Rugurile de cărți pe care le aprindea regimul comunist nu confirma oare, încă o dată, legătura sa organică cu nazismul pe care nu înceta a-l vituperă? La sfîrșitul copilăriei mele, am avut prilejul de-a ține în mînă două volume cuprinzînd mii de titluri, intitulate fără echivoc **Publicații interzise**. Culmea era să fi găsit acolo numele cele mai de seamă ale literelor noastre, precum Eminescu, Caragiale, Titu Maiorescu, Tudor Arghezi, Liviu Rebreanu, Eugen Lovinescu, Perpessiciu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu etc. Catastrofa "culturii noi, socialiste" nu avea margini... Ca elev de liceu și student, citeam paginile consacrate marilor noștri autori, sub semnătura criticilor celor mai aserviți puterii abuzive. Răstălmăcirile inadmisibile, omisiunile bătătoare la ochi, climatul propagandistic al acelor texte care mă uimeau, situate în siajul desuet al lui Gherea, înghețat și acesta pe ici, pe colo, nu constituiau oare și ele un fruct veninos al cenzurii? Excluzînd conceptul valorii estetice, blamîndu-i pe Maiorescu, pe Lovinescu, pe ceilalți critici interbelici, mizau pe un tendenționism ridicat la pătrat. Aidoma unor construcții clădite pe nisip, evident că s-au surpat la cea mai ușoară suflare de vînt liberal, la mijlocul anilor '60. Și celălalt rezultat nefast al cenzurii era desigur falsa tablă de valori a contemporaneității. Căci numai pe fondul interdicției de manifestare a opiniilor critice reale a fost cu putință să avem pe de-o parte trecerea la index a scriitorilor de seamă ce se mai aflau în viață (cu excepția celor care au acceptat să se înhame la discursul oficial), iar pe de altă parte un șir de mediocrități patentate, socotite drept scriitori reprezentativi. Cine mai citește azi pe Marcel Breslașu, Veronica Porumbacu, Eugen Frunză, Victor Tulbure, V. Em. Galan, Aurel Mihale, Dumitru Mircea, M. Davidoglu, I. Vitner, J. Popper, Mihai Novicov, Georgeta Horodincă? Cui îi mai arde să-i accepte drept "scriitori mari" pe M. Beniuc, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Geo Bogza, Maria Banuș, Nina Cassian, Titus Popovici? Aceștia n-au fost decît beneficiarii vidului creat prin exercitarea inclementă a cenzurii. Profitatori ai victimelor acesteia.

Dar cenzura a dus și la un fenomen perfid cu osebire: autocenzura. Ne-a indus un gen de reflexe condiționate, care ne îndemnau să chibzuim orice pas publicistic cu "se poate/ nu se poate", ca și cum am număra petalele unei flori ca să ne dăm seama ce se cuvine și ce nu se cuvine de făcut. Schilodirea conștiințelor începea și din interior. Nu cutezam a oferi spre publicare un text care n-avea șanse "să treacă". A luat naștere astfel așa-numita literatură de sertar. Desigur nu sînt singurul care posedă caiete umplute cu versuri nepublicabile în anii '80, în care au fost așternute (pînă prin 1965), altele nici mai tîrziu, cînd s-a produs o nouă "strîngere a șurubului". În scrisul critic, am încercat nu o dată a forța limitele cenzurii, cu cîteva texte care s-au bucurat de un anume răsunset. **A douăsprezecea elegie, critică**, reprezentînd prima rezervă față de succesul galopant al lui Nichita Stănescu, **Identitatea lui Adrian Păunescu**, un duș rece, aplicat bardului de la Bârca, deloc obișnuit cu așa ceva, observații critice aduse altor mari

favoriți ai zilei (Eugen Simion, Marin Sorescu etc.), considerații neortodoxe referitoare la peisajul literar intrat în declin, în cuprinsul unor articole și răspunsuri la anchete, care, toate, au trecut cu greu granița tiparului. Și nu în ultimul rînd Cuvîntul la o importantă adunare scriitoricească de la Iași, apreciat drept cea mai cutezătoare poziție adoptată acolo, alături doar de cele ale lui Dorin Tudoran și Ștefan Aug. Doinaș. Amintit mereu favorabil de către Europa liberă, devenisem o "oaie neagră" pe cîmpul literelor. Represaliile au fost pe măsură. Efectele lor le resimt pînă-n prezent. Dîndu-ne anume speranțe, orizontul care s-a luminat pentru scurtă vreme, grație așa-numitei liberalizări, n-a întîrziat a se încețoșa iarăși. O serie de scriitori s-au cufundat în tăcerea decepției. Alții au luat drumul exilului. Decizie ce se asocia cu radierea lor automată din scriptele literaturii autohtone. Brațul lung al cenzurii, nu mai puțin lung decît cel al Securității, îi urmărea în continuare.

Ce-am putea spune despre cenzură, azi? A rămas exclusiv o simplă amintire sau ar mai putea fi detectată ca atare? Să privim lucrurile realist. Neîndoios, au rămas unele deprinderi ale supușenii față de "șefi", de "puternici ai zilei", care, dincolo de ceea ce constituie, ca să spunem așa, o permanență a firii umane, trădează aportul de anomalie al deceniilor totalitare. Dar cred că ar fi exagerat să arătăm cu degetul... cenzura. Acum, dacă nu poți să-ți publici părerea incomodă într-o revistă sau într-o gazetă, găsești altele care să-ți facă voia. Vrei "să te iei" de Manolescu sau de Breban, de Eugen Simion sau de Buzura, de Pleșu sau de Liiceanu? Nu e imposibil. Cu toate acestea există condeieri care, neputînd apărea într-un periodic, îl învinuiesc de cenzură. Însă orice publicație care se respectă, urmărește a-și stabili un anume profil, o anume coerență a atitudinilor, opțiunilor, reacțiilor polemice, nu-i așa? Ca și a colaboratorilor. Așa cum un restaurant de bună condiție anunță uneori la intrare că-și selectează clienții. Este explicabil ca o revistă cu o anume personalitate să nu fie dispusă a publica chiar pe oricine, cu orice punct de vedere și în orice manieră de expresie. Cum să accepte versuri proaste sau "analize" care bat apa-n piuă? Nimic mai normal decît să funcționeze o selecție în vederea omogenității, fie și relative, a textelor sale. Un exemplu. La una din cele două reviste de care mă ocup în prezent, am refuzat publicarea unui panegiric închinat unui condeier care a împlinit o vîrstă rotundă, foarte cunoscut ca slujitor devotat al partidului, de la înălțimea unor scaune de conducere. A fost vorba de cenzură ori ba? Nădăjduiesc că nu mi se va imputa un gest... nedemocratic! Altădată am procedat altminteri. Într-o revistă pe care am izbutit a o scoate doar pentru scurtă vreme în Amarul Tîrg, am acordat cronică literară lui L. A. (condei polemic înzestrat, dar...), încrezător, pe atunci, în buna sa credință și în bunul său simț. Chiar pentru primul număr, acesta a venit însă cu un comentariu la un volum al Monicăi Lovinescu, plin de reproșuri. Și asta deși știa prea bine care erau opiniile mele asupra autoarei. La gestul meu amabil, a înțeles a-mi răspunde printr-un afront. Spre a-mi ține cuvîntul dat, am dat drumul totuși acestui text stînjitor, dar i-am anexat un comentariu propriu, reluînd, în termeni urbani, punctul meu de vedere. Ce credeți că s-a întîmplat? Cel supărat s-a dovedit tot L.A.! Oricum aș fi procedat, cusurghiul rămîne cum îi e firea, se vede că incorrigibilă. O concluzie: criteriul calității (estetice și morale) nu trebuie confundat cu cel al cenzurii.

...cenzura a dus și la un fenomen perfid cu osebire: autocenzura. Ne-a indus un gen de reflexe condiționate, care ne îndemnau să chibzuim orice pas publicistic cu "se poate/ nu se poate", ca și cum am număra petalele unei flori ca să ne dăm seama ce se cuvine și ce nu se cuvine de făcut. Schilodirea conștiințelor începea și din interior. Nu cutezam a oferi spre publicare un text care n-avea șanse "să treacă".

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

MHS și Școala târgovișteană

Colocviile naționale dedicate unor grupări literare sau unui anume scriitor din grupare constituie dovezi de așezare a valorilor în istoria literaturii române, manifestări care le consfințesc, conturând apăsător relieful acestora. Când asemenea simpozioane sunt urmate și de volume colective, ecoul lor poate fi multiplicat. Un astfel de volum este **Școala prozatorilor târgovișteni. Receptare critică** (Ed. Bibliotheca, 2014), rodul simpozionului cu aceeași temă de anul trecut, de la Târgoviște desigur. În chip simptomatic, ca indiciu al perenității operei, cei zece (numărul e întâmplător) critici și istorici literari care participă la simpozion conferențiază despre Mircea Horia Simionescu – „încercând să surprindă din diverse unghiuri specificul literaturii acestuia”, cum subliniază în *Argument* prozatorul și editorul Mihai Stan, realizatorului volumului (implicit, al colocviului).

O abateră, parțială, de la scriitorul-temă e reprezentată de studiul lui Mihai Cimpoi care prefațează, într-un fel, volumul: *Școlile literare – spiritus flat (spiritul înnoitor)*. Criticul basarabean comentează în câteva pagini bune receptarea critică a romanului lui Radu Petrescu *Matei Iliescu*. Mai mult decât atât, întreprinde o incursiune academică în istoricul grupărilor literare (școli, curente, generații), preambulând prin istoria literatura universale (într-o scurtă călătorie), prin Franța, Italia, Rusia, chiar și S.U.A. Ceea ce reprezintă o tentativă de integrare a grupărilor literare românești - ajungând până la cele postbelice (*Echinoc, Cercul Literar de la Sibiu*) – în fluxul curenților euro-atlantice. Din profilul conturat Școlii prozatorilor târgovișteni, e de reținut opinia sa despre omogenizarea grupării prin sinceră prietenie: „Definitiv pentru gruparea care se întemeiază este *prietenia* de tip romantic: solidă, intelectuală, de lungă durată. Gravitația în jurul acesteia este însăși rațiunea existenței ei, ca ansamblu de persoane reunite printr-o comunitate de idei. Izbucnită spontan, are putere de legământ de viață, <funcționând> ca un centru radiant în ciuda tuturor obstacolelor și facticităților existenței...”

În *Expansiunea clișeului*, universitarul Eugen Negrici analizează *masca demiurgică* a autorului Tetralogiei, urmărind „răsturnările uimitoare, de la deziluzie la iluzie” și succesiunea „schimbului de chipuri” în jocul de măști. „Artistul parodiază (e răspunsul orgolios dat crispării sterile la care îl determina sentimentul acut al precedentului și al banalului) – afirmă criticul – și se autoparodiază (ca măsură de pre-întâmpinare și ca voluptate a divulgării, a jocului pe față). Împingând foarte departe jocul cărților pe față, scriitorul lasă să se vadă secretele artei sale și ale artei în general și, paradoxal, gestul lui nu rămâne fără consecințe <artistice> : revelarea, îndrăzneț sau disperată, a paradigmei literaturii devine, în chip neașteptat, literatură”. Un act de reparație în sfera receptării critice e datorat lui Liviu Grăsoiu care comentează atent poezia lui Mircea Horia Simionescu, pusă sub semnul avangardismului. Ultimul volum antum al prozatorului care scria poezie la începuturi, *Versete de unică folosință* a trecut, într-adevăr, aproape neobservat în anul apariției (2010).

Original și de o densitate frapantă este studiul prozatorului Aurel Maria Baros, *Kratofanii literare*, care se simte dator să traducă titlul pentru neinițiați: manifestare a unei forțe superioare, sacre. Concluzia lui Baros valorează cât un crez artistic: „A scrie este, deci, o kratofanie. Iată mesajul pe care-l ascunde recursul la mit. Să lăsăm de o parte

tot arsenalul mitic și vom vedea că, în fapt, literatura nu poate fi concepută altfel. Dacă scriitorul nu creează o lume nouă, dacă nu o construiește în întregime, dacă nu o populează, dacă nu spune *fiat lux*, atunci ziua, lumina, nu va ajunge niciodată jos, între paginile cărții lui. Într-adevăr ceea ce ne transmite Mircea Horia Simionescu stă în firea lucrurilor: discursul literar trebuie să fie kratofanic și, mai mult decât atât, genezie”. Gabriela Gheorghiușor, doctor în filologie cu o teză despre Mircea Horia Simionescu, revine asupra subiectului printr-o analiză minuțioasă a *Dicționarului onomastic* pe tema *Tehnici de creație muzicală în dicționarul onomastic*. La fel de interesante sunt studiile semnate de Anca Dobre (*Mircea Horia Simionescu – uvertură la experimental modern*) și Florentin Popescu (*Autoreferențialitate, biografism și ficțiune în proza lui... MHS*). Completează gama largă a interpretărilor analizele stilistice și de poetică aplicată ale lui Vasile Bahnaru (*Lexicul romanului „Asecul locului comun”*) și Petre Gheorghe Bârlea (*Retorica, antiretorica și metaretorica în proza lui...MHS*).

Am insistat în intervenția mea pe romanele (și proza scurtă) din afara *Ingeniosul-ui bine temperat*, în primul rând, pentru că sunt îndeobște ocolite de exegeți. Seria extratetralogic de romane neconvenționale, non-mimetice, este deschisă de *Nesfârșitele primejdii* și se întemeiază pe strategii ingenioase ale textului de factură livrescă, în care parodia este primordială, iar predispoziția ludic-ironică a autorului bulversează compoziția liniară a narațiunii de tip tradițional. Textura romanului este pigmentată cu „nesfârșite primejdii” sau, altfel spus, capcane textuale: colajul de fragmente disparate, confuzia planurilor temporare, mixajul realității în vis, implantul eseistic, combinarea ambiguă a realului cu imaginarul, simularea memoriei involuntare, dublarea personajelor, relația echivocă dintre autor și personaj, relativizarea adevărului etc. În viziunea stocastică a lui M.H. Simionescu, ficțiunea anticipează îndeobște realitatea, dar poate să și fie determinată de agenții realului. Imposibilitatea de a marca granița dintre serios și parodie în acțiunea textuală a prozatorului determină, în fond, inconsistența semnificativă a *Nesfârșitelor primejdii*. O parodie - ingenioasă narativ, dar îngroșată spre explicit - a biografiei romanțate realizează M.H. Simionescu în al doilea roman al său din afara ciclului. În aceeași măsură, *Învățăture pentru Delfin* se vrea o parodie a cărților pedagogice de sfaturi și învățăture morale pentru uzul urmașilor, evocând modelul *Învățăturilor lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*. Din perspectiva ironică a prozatorului, relația dintre pedagog și învățacelul său, cunoscut întâmplător, este dublu ridicolă. Deconspirarea convenției din finalul romanului explică și sensul ironiei: „înfățișarea în negativ a unui clișeu”.

Licitația din 1985 este cea mai complicată narațiune a lui M. H. Simionescu, culme a echivocului artistic în care tehnica prioritară este a colajului de fragmente. Este, în esență, un colaj de stiluri ale romanului: realist, oniric, eseistic, polițist, sentimental, științifico-fantastic, satiric și chiar epistolar. Prin pregnanța celor mai ample fragmente, însă, creează impresia de parodie a prozei polițiste combinată cu proza științifico-fantastică. Pentru că intriga de *policier* e deviată în una de imaginație științifică în stilul H.G.Wells. În configurația sa esențială, *Licitația* se vădește o construcție livrescă, în formula preferată a metaromanului. Cu bunăștiință, M.H.Simionescu nu și-a botezat

personajul-narator, spre a întreține ambiguitatea proiecției autoreferențiale în text. Reprezentarea borgesiană a lumii ca imensă bibliotecă prinde consistență încă din capitolul prim, *Deunăzi către ziua visasem că murisem*. Personajul dispărut - sau umbra lui, dată fiind natura invizibilă - revine în toposul predilect, camera înșesată cu cărți, pentru a afla explicația accidentului oribil ce i-a marcat destinul.

Temele predilecte ale lui M.H. Simionescu se regăsesc și în proza scurtă, deși tratate sintetic. Din culegerea de povestiri și nuvele din 1974, *După 1900, pe la amiază*, semnificativă pentru structura epicii sale este *Viteza maximă în oraș...*, a cărei acțiune se petrece iarăși într-o bibliotecă. Dimensiunea fantastică a Bibliotecii imaginare din *Bibliografia generală* este redusă aici la perimetrul realist al unei camere austere, înșesată cu cărți și piese arhivistice. Multiplul George, personajul central al nuvelei este singurul care există în prezentul narațiunii, înlesnind prin rememorările sale funcția naratorului obiectiv al cărui colaborator devine. Biblioteca ficțională a eroului – din care nu lipsesc Homer, Dante, Cervantes, Machiavelli, Goethe, Ungaretti, Leopardi etc.- constituie pandantul bibliotecii autorului, un prozator rafinat de structură livrescă din familia lui Jorge Luis Borges și Umberto Eco. Stilul lui Mircea Horia Simionescu, (auto)ironic și humoristic, cu funcție demistificatoare, este similar cu cel din tetralogie atât în proza scurtă cât și în romanele din afara ei. Întrucât prozele exterioare ciclului sunt niște altoiuri cu rol intensiv pe trunchiul de bază.

Semnificativă și plină de dramatism este confesiunea lui M. H. Simionescu din momentul încheierii Tetralogiei, desprinsă dintr-o scrisoare adresată lui Cezar Ivănescu în 10 nov. 1983: „Cu aceasta am încheiat un ciclu al vieții mele, proiectat aproape întreg la 18 ani. Dar bucuria încheierii, la lectura în pagină tipărită, mi-a fost tulburată de o imensă tristețe. Pe nevăgăte de seamă, m-am îndepărtat de ideea inițială, nu mi-am supravegheat atent uneltele, în fine, a ieșit cam altceva decât trebuia să iasă și n-am avut tăria de-a retrage cartea și de-a porni la o nouă transcriere. Lașitate, mizerie, prostie – numește-o cum vrei. Acum, retras pentru o vreme în singurătatea Pietroșiței, mă gândesc – tot gânduri ucigașe și ucigătoare! – să scriu, în anii următori, un alt volum IV, să-mi anunț cititorii, într-o scurtă notă, că volumul apărut e o eroare, să le spun: acesta e veritabilul! Rușinea ar fi diminuată doar de faptul că gestul și erata nu ar trăda cu nimic stilul meu poznaș, cel mai rău ar părea ca unul dintre jocurile mele firești, și-aș fi, poate, iertat”. Am extras acest citat din amintirile lui Ion Iancu Vale incluse în partea a doua a volumului - intitulat complet pe pagina de gardă: *Școala prozatorilor târgovișteni / Receptarea critică a operei lui Mircea Horia Simionescu* - o secțiune evocatoare, deschisă de Mihai Stan cu o contribuție substanțială. Reuniunea de evocări (*Mircea Horia Simionescu și scriitorii dâmbovițeni*) devine interesantă prin documentele inedite (sau mai puțin cunoscute) puse în pagină (scrisori, fotografii, interviuri, recomandări de primire în U.S.R. ș.a.) care întregesc profilul moral și spiritual al prozatorului. Se desprind dintre evocatorii admirativi ai lui Mircea Horia Simionescu, prin contribuții remarcabile la conturarea portretului de scriitor la maturitate: George Coandă, Ion Mărculescu, Daniela-Olguța Iordache, Emil Stănescu și Victor Petrescu. Poate că toate aceste texte critice și evocatoare să rețrezească interesul cititorilor pentru opera unuia dintre cei mai importanți precursori ai postmodernismului optzecist.

Licitația din 1985 este cea mai complicată narațiune a lui M. H. Simionescu, culme a echivocului artistic în care tehnica prioritară este a colajului de fragmente. Este, în esență, un colaj de stiluri ale romanului: realist, oniric, eseistic, polițist, sentimental, științifico-fantastic, satiric și chiar epistolar.

cronici

Solomon Marcus – 90

SE POATE MĂSURA FRUMUSEȚEA sau despre
DUBLA SINGURĂTATE A MATEMATICII *

Trec prin Timp cercetând valorile culturale ale acestui Neam și caut nume care să-și domine epoca și să fie înscrise pe zidurile mai multor universități și academii din lume, și caut cărțurari, mari iubitori de Neam și Țară, ale căror cărți, traduse în multe limbi, să fie stâlpi ai eternității, pe care apele vremii trecătoare și înșelătoare să nu le poată șterge. Poate asemănător cu Dimitrie Cantemir pentru vastitatea domeniilor pe care le îmbrățișează, mi-a apărut academicianul Solomon Marcus, pe care l-am întâlnit demult, când în amfiteatrul Facultății de filologie pătrundeau ecourile *Poeticii matematice*, formă de emancipare a studiului textelor lirice pentru noi, studenții neconformiști de atunci. Am păstrat în articolele și studiile de specialitate de mai târziu ceea ce m-a învățat matematica, adică organizarea logică și claritatea schemei (arhitecturii ideilor), mai bine spus „o profundă înțelegere a naturii activității matematice, în care se manifestă un mod specific de a distinge un enunț cu sens de unul fără sens și o percepție specială a demarcației dintre claritate și obscuritate. (Solomon Marcus, *Dubla singurătate a matematicianului*). Fără să știu, am fost o aplicație practică a ideii Profesorului că „**pariul educației matematice se referă la faptul că modul de gândire pe care-l oferă această disciplină are o valoare universală, deci este folositor în orice altă disciplină și în orice alt domeniu al vieții** (Idem).

L-am revăzut pe Profesorul îndrăgit într-o ședință a Clubului Iubitorilor de Cultură din orașul lui Neagoe Basarab, oraș voievodal, azi devenit Oraș Regal și i-am admirat puterea și dăruirea pentru educarea tinerilor în spiritual adevărului și credinței, în superbul cult al cărții (vezi *Educația în spectacol*, Spandugino Publishing House, București, 2010). Ceea ce mă pasionează în mod special pe mine ca filolog constă în felul cum Profesorul constată asemănările dintre matematică și poezie, observației că matematica are nevoie de context, noile noțiuni au nevoie de etapele anterioare, îi corespunde în poezie faptul că localul este solidar cu globalul: *Se vorbește chiar despre modul în care o serie de metafore locale se acumulează, producând o metaforă globală. Dar această dependență nu are, în poezie caracterul precis și explicit pe care îl are în matematică. Legătura dintre local și global este, în poezie, o operație ambiguă, interpretabilă într-o infinitate de feluri; ea ține deci de actul lecturii și al interpretării, aparține cititorului.* (Solomon Marcus, *Cum puteam rămâne indiferent la noile evoluții?* din Discursul de recepție rostit în Aula Academiei Române). De aici și până la polifonia textului matematic nu este decât un pas. Și sub acest titlu găsim o excelentă definiție a matematicii, poate unica realizată în acest mod, încerc să citez un fragment cât mai mic, dar fiecare cuvânt la care trebuie să renunț mă doare, este iar un poem în proză pe care chiar așa o să-l numesc, *Poemul matematicii: Textul matematic este prin excelență polifonic...așa cum în muzică se suprapun două sau mai multe părți vocale sau instrumentale...într-un text matematic are loc o colaborare a unor coduri de o mare varietate, date de multiplicitatea componentelor și funcțiilor sale...unele metaforice, altele metonimice, unele continue, altele discrete...Igor Shafarevich asimilează matematica unei orchestre care execută o partitură unică, a nu se știe cui; unii membri ai orchestrei dispar, fiind*

înlocuiți cu alții, dar motivele trec de la unii la alții iar execuția nu se încheie niciodată. Dar în Poemul matematicii nu ni se precizează cine este dirijorul acestei orchestre a cărei execuție nu se încheie niciodată. Imaginația mea vede însă silueta acestui dirijor, uneori seamănă cu Dan Barbilian, alteori cu Grigore Moisil, acum cu Solomon Marcus și poate mâine cu unul dintre studenții Profesorului.

Întregul discurs de recepție al lui Solomon Marcus este o pledoarie pentru bogăția intelectuală a matematicii, forța ei artistică, universalitatea în cuprindere și puterea ei de seducție.

În anii '70 ai secolului trecut savantul își îndreaptă pașii spre Semiotică, iar Umberto Eco îl invită ca raportor la Primul Congres de Semiotică de la Milano – 1974, accentuând astfel capacitatea matematicii de a fi un catalizator al transferurilor de idei dintre diferite domenii, ancorând-o astfel în universalitate.

Și un zbor înalt spre piscuri, un avânt patriotic de o curată vibrație, o adâncă iubire a neamului românesc când afirmă că o inerție istorică trebuie acum învinsă pentru că, în ceea ce privește comunicarea cu lumea, cultura română a fost timidă. Și tot acest discurs de recepție, care este un elogiu al matematicii, este de fapt o incursiune într-o lume inefabilă, pentru că nu se poate defini. Și prin acest inefabil matematica se aseamănă cu arta.

Matematicianul, vagabondând în lumi contemplative, caută frumusețea precum vechii greci, nu utilitatea, efortul, ca și reușita sa fiind mai ales „pour l' honneur de l'esprit humain” (titlul cărții lui Jean Dieudonné, Hachette, Paris): *Adevărata matematică este cultivată pentru propria ei plăcere și tocmai prin aceasta ea onorează a matematicii vine din gratuitatea ei. Și un sfat pe care trebuie să-l urmărim toți, pentru că matematica este un mod de gândire cu valoare universală și pentru că ea prilejuiește bucurii spirituale la care orice ființă umană ar trebui să aibă acces. În măsura în care adolescenții vor învăța să se bucure de frumusețile matematicii, ale științei, ale artei și literaturii și vor simți nevoia de a le frecventa, ei nu vor mai suferi de plictiseală, iar tentația unor activități derizorii, uneori antisociale, va scădea.*

Mi se pare că marii filosofi ai Antichității au fost matematicieni, îmi zboară gândul spre Pitagora și Aristotel, se pare, privind la tot ce a făcut Solomon Marcus în trudita, dar plina de succese viață a sa că marii matematicieni ai spațiului contemporan sunt și filosofi.

Matematica este ca și Poezia o fiică a Mitului, și-a început rostirea la Simpozionul dedicat istoricului religiilor, Mircea Eliade Profesorul Marcus, ținând o remarcabilă conferință despre originea miturilor și influența acestora asupra gândirii umane, conferința a onorat invitația noastră. Dar pentru că aceste rânduri insistă asupra întâlnirilor mele succesive cu Profesorul, mă voi lăsa purtată de acele clipe petrecute în prezența sa în Aula Academiei Române când un iubit student al său își prezenta Discursul de recepție: ... zi de toamnă cu frunze galbene purtate de vânt printre picăturile de ploaie... în Aula Academiei Române toate locurile sunt ocupate. Presedintele, *academicianul Ionel Valentin VLAD* anunță că un membru marcant își va rosti discursul de recepție...Doi academicieni poartă costumul uniformă, redingota brodată cu frunze aurii de laur,

Gheorghe Păun, susținătorul discursului, înalt, emoționat, cu privirea pătrunzătoare și Profesorul, academicianul Solomon Marcus, calm, fericit de această înaltă treaptă pe care îl însoțește pe fostul său student; tăcerea solemnă a sălii este dominată de vocea celui care-și rostește discursul: *viața este un calcul...*

Tăcerea sălii s-a spart în ropot asurzitor de aplauze, cel care și-a rostit acest splendid, tulburător prin noutate și poate hotărâtor pentru destinul omenirii discurs de recepție s-a așezat modest în sală, în rândul academicienilor. Dar sala a fost din nou străbătută de un frison, academicianul Solomon Marcus se îndreaptă cu demnitate spre microfon pentru a da un răspuns acestui

Gh. Păun și Solomon Marcus

discurs de recepție. Vocea sa puternică și fermă rostește clar cuvintele ce picură sever în auzul auditorilor. L-a urmărit pe studentul său pe tot parcursul vieții, de la sala de curs la doctorat, cercetările făcute în străinătate, cărțile publicate, și acum mândria cărturarului Solomon Marcus pentru discipolul său este nemărginită. Este frumos și sfânt ce a rostit Profesorul.

Din nou ropotul de aplauze a spart în mii de cioburi tăcerea sălii. I-am privit din nou pe cei doi bărbați cu haină de sărbătoare. Erau acolo două minți luminate ale veacului nostru. Sub fruntea lor se ascundeau poate cărările misterioase ale milenuluii trei. Președintele celui mai înalt for de cultură și știință din România încheie festiv ședința, dar academicianul în redingotă neagră cu broderie din frunze aurii de laur care-mi zâmbește prietenos din umbra Aulei arătându-mi portretele de pe perete nu este inginerul electronist savant specializat în tainele fizicii, ci îl recunosc imediat, Ion Heliade Rădulescu, primul președinte și fondatorul în 1866 al Societății Academice. Și el îl felicită pe academicianul ce-și rostește discursul câzâi, fiindcă Heliade știe că atât Profesorul cât și studentul său sunt remarcabili scriitori.

O viață închinată gândirii matematice este o viață în onoarea spiritului uman. Și pentru că discursul de recepție se încheie cu versurile lui Serghei Esenin îi voi dăruii Profesorului în ceas aniversar tot câteva versuri din poetul nostru preferat:

*Sufletul mi-i totuși plin de rost
Gerul și zăpada-mi saltă țelul
Fiindcă peste toate câte-au fost
Râde pân la lacrimi clopoțelul.*

* Discursul de recepție rostit de profesorul Solomon Marcus în Aula Academiei Române

...tăcerea
solemnă a
sălii este
dominată de
vocea celui
care-și
rostește
discursul:
*viața este un
calcul...*

aniversare

Daniela Păun

Scrisoare

Îți scriu, parcă, de dincolo de veac
unde
un pian obosit de atâtea mâini care i-au atins clapele
mai interpretează seară de seară „Nocturna” de Chopin.

Prin fumul de țigară îți zăresc chipul chinuit
în încercarea de a mă așeza în versul tău
unde să rimez cu ceva.

Îmi sunt atât de cunoscute trăsăturile tale,
încât ți le-aș putea desena, cu ochii închiși,
pe paharul pe care îl țin în mână,
iar când aș sorbi vinul roșu
ar fi ca și când te-aș bea și pe tine.

Visez să mă plimb la brațul tău pe țărmul mării,
în apusul însângerat al soarelui,
îmbrăcată într-o rochie lungă verde-smarald,
și, din departare, să se audă
cântecul tânguit al unui marinar trădat în dragoste.

Îmi imaginez cum zâmbești,
gândindu-te la ce ar fi putut să fie,
la visul acesta irealizabil aproape
când între noi sunt atâtea zone obscure,
cu multe detalii,
concave, convexe,

cu semne de exclamație și întrebări
la care nu va trebui să căutăm răspunsuri, vreodată,
lăsându-le să mocnească, în continuare, și să aștepte
ca o rochie verde-smarald, într-o vitrină prăfuită.

De primăvară

Mi-e teamă c-am să uit să te mai chem,
Acum, când bate-n geam o nouă primăvară.
Îmi pare tot mai des că este un blestem
Care, deși nu vreau, începe să mă doară.

Te simt tot mai departe și rece ca o stâncă
Pe care, chiar de-i soare, sălășluiesc zăpezi.
Se căsca între noi o liniște adâncă
Și-o ceață tot mai densă, prin care nu mă vezi.

Mai rătăcesc pe străzi și scot din amintire
Acele clipe-n care ne mai vorbeam de noi,
Dar când apare-n ochi o lacrimă subțire
Pricep că, fără voie, le-am împărțit la doi.

Se simte primăvara, iar florile de măr
Stau să pocnească-n muguri, să rădă iar în soare...
Eu încă mai aștept să mi le prinzi în păr,
Să ne lăsăm vrăjiți de pomii plini de floare.

Sub arcada unei biserici

Peste inima mea,
privirea abstractă a ochilor tăi.
Peste iarna ce se grăbește să vină,
neliniștea mea
împachetată frumos într-un sertar.
Fâșii de noapte agățate de colțuri de stele
și vise poleite de lumina lunii roșii.
O bufniță cu ochii mari își spune povestea
într-un frunziș prematur ruginit.
Doi tineri, strâns îmbrățișați, sub arcada
unei biserici, își promet veșnicia.
Ziua ce stă să vină poartă în ea
amprenta brațelor mele întinse spre tine.
Voi veni, istovită, sfărâmată ca o piatră
de apa ce a lovit-o mult timp,
în curgerea sa -
dar împăcată că mă vei reface
cu fiecare vers care-ți trece prin minte.

Femeile din viața ta

Femeile acelea, pe care, în elanul tău de Don Juan,
le-ai iubit și apoi le-ai abandonat,
vorbesc acum prin mine. Eu port povara aducerilor
aminte ale lor și pentru asta va trebui să fiu mereu altcineva.
În fiecare zi, răsfoiesc amintirea unei femei,
pe care o curăț de praf

cu o eșarfă în culori acvamarine,
adaug culoarea cănepie a părului alteia,
parfumul cu aromă de lămâie al pielii unei actrițe
a cărei poză ai rupt-o în zeci de bucățele,
zgomotul ascuțit al tocurilor-cui
făcut de pașii grăbiți ai celei care urca la tine
în fiecare după-amiază de joi,
mirosul inconfundabil și îmbietor al cafelei
ce te trezea din somn, după noaptea petrecută din nou
împreună cu o domnișoară cu părul roșu și lung
până la coapse,
zâmbetul larg al femeii căreia i-ai spus de multe ori
cât este de frumoasă, deși erai sigur, în sinea ta,
că nu-i chiar așa, dar îți plăcea să o vezi surâzând,
batista cu pete de ruj și urme de lacrimi
uitată, sub perna ta, de cea culeasă de pe străzi
și adusă la tine acasă unde i-ai oferit un ceai
din fructe exotice,
mâinile istovite ale aceleia care îți călca, îngândurată,
rufele, ca tu să arăți mereu îngrijit și curtenitor,
în goana ta de vânător plecat în călătorie prin lumea
purtătoarelor de viață mai departe.
Probabil, mă regăsești în fiecare dintre ele. De aceea
mă ții captivă în inima ta. Mă auzi, mă simți
zbătându-mă acolo, neîncetat, în ritmul bătăilor ei.

O ALTFEL DE IUBIRE

Lubește-mă așa cum nu ai mai iubit nici o femeie până acum...
Lubește-mă pentru teama cu care încep fiecare zi
gândindu-mă că la sfârșitul ei n-o să te mai regăsesc...
Lubește-mă când îți aduc dimineața cafeaua pe masă
și-n loc de îndulcitor,

pun în ea toată afecțiunea de care sunt în stare...
Lubește-mă pentru zâmbetele, uneori amare și înghețate pe chip,
când mă las doborâtă de nefericirea unui prieten...
Lubește-mă pentru mâinile obosite
care niciodată nu se satură să te mângâie,
de-au ajuns să o facă și în gând...
Lubește-mă în zilele în care sunt taciturnă sau abătută,
și-n nopțile în care adorm făurindu-mi vise, în care eu și tu
suntem mereu împreună...
Lubește-mă pentru neîndemanearea
cu care îți fac nodul la cravată
care mereu iese strâmb...
Pentru încăpățânarea cu care rostesc că „nu mai pot”
și mă abandonez inerției
dar tu mă ții strâns de mână amintindu-mi că ești aici...
Lubește-mă pentru neîncrederea
cu care te privesc adânc în ochi
atunci când mă surprinzi cu un buchet de flori
pe care nu-l așteptam -
gest pe care nu obișnuiești să îl faci frecvent...
Lubește-mă când tac și refuz să te privesc,
condamnându-te la supliciu al unui șir de întrebări
care nu primesc răspuns...
Lubește-mă când mă port ca un copil,
alintându-mă la brațul tău...
Lubește-mă atunci când, fără un motiv aparent,
vezi lacrimile curgându-mi pe față
și te amuză rimelul care se întinde și mă face să par
ca un clown, dar tu îmi spui că sunt mai frumoasă ca oricând...
Lubește-mă și spune-mi că strălucesc când îmbrac rochia aceea mov
care știi că nu îți place deloc...
Lubește-mă când mă entuziasmează până la exaltare
o întâmplare care ție ți se pare copilărească...
Lubește-mă când mă ghemuiesc la pieptul tău după un coșmar
și-ți cer să-mi veghezi somnul, alungându-l pe al tău...
Lubește-mă când îți ard, distrată, cea mai frumoasă cămașă
la care tu ții foarte mult...
Lubește-mă pentru nesăbuiința cu care cheltui ultimul ban
pentru a-mi cumpăra cel mai nou parfum,
deși mai am acasă încă zece...
Lubește-mă pentru insistența cu care îți dau mesaje
în care îți spun ce dor imi e de tine,
deși abia ne-am despărțit...
Lubește-mă pentru rabdarea cu care te aștept în ploaie,
udă până la piele,
cu toate că mi-ai cerut să merg acasă...
Lubește-mă pentru neliniștea pe care nu știi s-o ascund
când telefonul sună și nu îmi răspunzi...
Lubește-mă pentru toate cuvintele pe care ți le-am spus,
pentru cele pe care nu le-am spus,
pentru tot ce nu am făcut, pentru tot ce voi da,
pentru tot ce sunt,
pentru tot ce nu voi fi vreodată.
Lubește-mă cu o altfel de iubire...

**Zgomotul
ascuțit al
tocurilor-cui
făcut de pașii
grăbiți ai celei
care urca la
tine
în fiecare
după-amiază
de joi,
mirosul
inconfundabil
și îmbietor al
cafelei
ce te trezea
din somn,
dupa noaptea
petrecută din
nou
împreună cu o
domnișoară
cu părul roșu
și lung
până la
coapse,
zâmbetul larg
al femeii
căreia i-ai
spus de multe
ori
cât este de
frumoasă,
deși erai
sigur, în sinea
ta,
că nu-i chiar
așa, dar îți
plăcea să o
vezi surâzând**

Eu cred că Dumnezeu se joacă

Eu cred că Dumnezeu
se joacă cu tine,
cu dragostea ta pentru cărțile mele.

Se joacă așa cum un prea blând
și îngăduitor bunic
se joacă cu nepotul său.

Te ia în poală, în hamacul
de cămașă de bumbac țărănească,
te gădălește, te răsfăță, îți pune pe buze
o halviță turcească,

dar tu, copil nedus la biserică,
îi răvășești barba stufoasă
în căutarea cărților mele.

Plângi răzgâiat că nu le găsești
decât copertile lucioase,
și atunci doar rareori, în după-amiaza

zilei de duminică, 3 iulie,
la orele 6. Prin furtuna ploii
de vară oltenească, paginile lor

se topesc între degetele tale
ca dulcea halviță turcească, se fac una
cu hamacul din cămașa de bumbac,
țărănească.

Nu mai plângi, le devorezi cu pofta
ta copilărească, în timp ce eu,
poet netot și hai-hui,

mă întreb de ce bunul Dumnezeu
nu vrea să se joace și cu mine.

Cartea mea e casa mea

Se dedică memoriei lui Ion D. Sârbu

Am o casă de stof crescut
de sub pleoapele înlăcrimate
ale deținuților politici în deltă.
Aici, în calea vântului agonice,
casa mea se sprijină pe cele

zece cărți de taină ale mele.
Este înconjurată de grădini sălbătice,
pe unde pasul omului care a uitat
să mai treacă, să mai croiască
fragede cărări de umbră și iarbă.

Pe unde mâna înțeleaptă
a grădinarului bătrân de milenii
s-a așezat doar cu spini de Rosa Canina,
în loc de mângâierea femeiască
a frunzei de oleandru.

Dacă mă trezește dimineața cântecul
de sirenă al balenelor albastre
rătăcind în străine oceane îndepărtate,

eu ies în pridvorul casei mele
de cărți, de poeme, să mă închin
la Muntele Măslinilor legănat
diafan de corabia tâmpelor

mele cărunte. Pășesc desculță prin grădinile
sălbătice, iar călcâiele mele se bucură
copilărește
când se îneacă în pietrișul tandru, de
catifea,

cernut de apele inocente care văluresc
între copertele materne la temeliiile casei
mele.

Pe malul stâng, pe malul strâmb

Dacă ar sta în puterea palmelor tale
de femeie, brăzdate și ele de plugurile
ruginite ale jumătății de veac
de poezie,

ai dezlănțui bătălia de pe Câmpul
Armageddon,

ai da frâu liber vulcanilor din Islanda,
ai croi alte hărți ale lumii,
mai pure, mai drepte în fața lui Arhimede.

Sau, poate, te-ai logodi pe ascuns
cu anticul incendiator Eratostene,
ai aprinde rugul de la poalele
Athenei, zeița cea înțeleaptă, izvorâtă
din fulgerul coapsei tatălui său.

De-o vreme, e-adevărat, au început
să te enerveze năprasnic sânii ei
feciorelnici,
marmura lustruită de apele Mării Egee,
a gambelor sale.

Te-ai logodi cu Eratostene, apoi
între copertele cărților tale
printre tăblițele de lut
ale Bibliotecii din Alexandria.

Ți-ai croi rochie de mireasă trandafirică
din pergamentele de vițel ale Bibliotecii
lui Celsus, la munte tihnit, în Efes,
în antica Eladă.

Apoi, așa înveșmântată, ai rătăci
adolescentin și tehui
pe malul stâng, pe malul strâmb
al Jiului matern.

Aș da foc

Aura acestei așteptări: hățș
înfloritor, mirositor până la demență.
Încă un pas poticnit pe rotile,
spânzurat de alpenstock-ul dorinței,

de fotografiile adolescentine ale verii
trecute

Copie incoloră a biografiei poetului
supraviețuind agoniei trandafirului
sălbatic.

În rezumat: un balon vesel colorat
plutind jucăuș peste existența prietenilor
dezertori în Tibetul propriilor legende

la cules fire de nisip din clepsidra
Regelui Ioan. Tu ieși în pridvorul casei
părintești distrusă de gheare haine,
ieși firav și neajutorat ca-n pântecul
mamei.

Ieși în pridvor să-ți limpezești obrazul
brăzdat de felinele nopții trecute,
istorii străine timpului și cărților tale.

Dacă ai putea, ai da foc propriilor
neputincioase gheare.

Tigaia de aramă țărănească

Aseară, aseară, pe când mă gândeam
cu împăcare în suflet și în gând
la ziua de azi,

a aterizat, cascador impertinent,
prin fereastra spartă de la etajul opt
îngerul meu gardian, îngerul Ioan.

El nu este diafan ca îngerii ceilalți,
nu este blond și nu are mari aripi
înșurubate în umerii costelivi.

Îngerul Ioan este un înger micuț,
slăbănog, fiindcă se hrănește
doar cu filele cărților mele,

așa micuț și firav cum este,
eu îl iubesc și-l respect
de parc-ar fi cel mai blond
și cel mai mare înger din Cosmos,

un fel de Boeing navigând victorios
prin bibliotecii astrale.
Așadar, aterizase aseară prin fereastra
spartă, înzestrat cu aripi micuțe,
străvezii, tricotate din fire de păianjen
de el însuși.

Și, cum căzuse el din cerul de cobalt
al bunului Dumnezeu, și-a tras oțârică
sufletul îngerește și mi-a zis: Ioana,
astă-seară te dezleg să mă visezi,

dar mâine te așteaptă porumbeii sălbatici
să le dai tainul tău de grăunțe,
să-ți lași sufletul să zboare
din floare în floare prin bibliotecii astrale.

Mâine, mâine, blândă Ioană, în tigaia de
aramă
țărănească, va clocoti viitorul lumii,
viitorul meu și al tău. Se vor croi cărări noi
spre Elada, spre Leptokaria, spre leul
de marmură albă.

Ne vom înălța amândoi pe delușorul
Parnas, brăzdat de copite mărunte
de căpițe grecești, vom scrie o carte
pe frunze de măsline.

Mâine, în timp ce tu te vei învârti
în hora acestor povești fără sfârșit
cu speranța naivă că îmblânzește războaiele
și războinicii lumii,

să nu mă întreb, poet tehui ce ești,
de ce porți pe umeri doar tu
povara aceasta.

*eu ies în
pridvorul
casei mele
de cărți, de
poeme, să mă
închin
la Muntele
Măslinilor
legănat
diafan de
corabia
tâmpelor*

*mele cărunte.
Pășesc
desculță prin
grădinile
sălbătice,
iar călcâiele
mele se
bucură
copilărește
când se
îneacă în
pietrișul
tandru, de
catifea,*

*cernut de
apele inocente
care văluresc
între
copertele
materne la
temeliile casei
mele.*

Boris ZEMENKOV (1902–1963)

În prezentarea și traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut în orașelul Abramțevo din regiunea Moscova. A studiat la Cursurile superioare ale Atelierele artistico-industriale (VHUTEMAS), concomitent frecventând prelegerile despre arta poeziei ale lui Valeri Briusov, Andrei Belii și Viaceslav Ivanov. În 1919, participă la războiul civil din Rusia. În iulie 1920, trece proba „de candidat-colaborator al Casei artelor” (secția literatură), recomandat de Dir Tumanii. Participă la activitățile grupului expresionist ca poet, pictor și teoretician. A publicat volumul „Stearina cărunță: Versurile militare ale expresionistului” și manifestul „Troaca raționamentelor (Expresionismul în pictură)”. Împreună cu B. Zemenkov, A. Kraievski

și V. Șerșenevici semnează volumul „De la mama pe cinci minute”, apărut la anonim-ludica editură „Manșete tocate” (1921).

În aprilie 1921, trecând în tabăra „nicevoki”-lor (*nimicniciștilor*), se include în lupta contra futuriștilor, principala țintă a atacului fiind Vladimir Maiakovski.

A colaborat, de asemenea, și cu imagiștii. A fost membru în colegiul revistei „Vânătorul de șobolani” și pictorul ei, publicație care îi avea de autori pe Maiakovski, Zdanevici, Terentev și alți avangardiști. Peste ani, publică volumul „Gogol la Moscova” (1958). Cunoscut și ca peisagist de prestigiu.

STEARINA CĂRUNȚĂ

Versurile militare ale expresionistului

Știu sigur că mâine cu obraznic cinism,
Pudrat de trivialitate nu eu, nu însumi,
adică,
M-oi deda caraghioslăcurilor, unor „izme”,
Tăinuind a sufletului cicatrice adâncă.

ÎNCOACE

Se desfac obuze ca perciuni-mproșcați cu
bobi de mazăre...

Trezește zâmbetul, zău! „Stelele – nuferii în
heleșteu...”

Așa ceva-i posibil când cu limba, precum cu
dopul,

Prin spumă i se-nchid șampaniei
respirațiile

Și degetele înaintează târâș ca minerii în
căutarea minereului.

Iar aici priveștieta tirului solar
E totuna cu mina luminată de soare și
cântată de val.

Fața Rusiei e în pistruii și în țiparii
dezertorilor.

„E nevoie de metamorfoze – metamorfoze
de culoare albă”.

Pe potecile taliei, pe valul umărului
aciurea mâinilor e mai tandră ca însăși
Crimeea.

Hărțuiala-n salt deja mai insistentă ca
chiulul de-o săptămână.

Auziți?! Pe front noi ne liniștim doar atunci
când,

Cu aripi de columbe vineții de fum, semnele
exclămării

Sunt puse pe punctele-guri ale țevilor de
armă.

Iar când pe grunzurosul, ca luna-n
fotografie,

Pergament al peretelui tencuit
Ca parașute de păpădie vor tresălta
gloanțele,

Se vor săpa, se vor descoperi noi
strâmbături, grimase.

Este firesc de a te despărți de culi ce veni
din China,

Deoarece ai jucat excelent moneda lovită de
perete.

(1919)

HOHOTE

Există hohote, hehote, hahoțele,
Există huhute cu frunte-ngustă ce s-a-
ncruntat.

Văturează obraji, ca sub pluguri brazdele
Și sar ridurile cum copilul pe arcuri de
crivat.

Perciunii genelor doar ca piureul pe obraz,
După care hohotesc-chicotesc pe perete.

Dacă ai mustăți, ca un popă biat, cu inel de
topaz,

Ele se bălăcesc în canalul gurii indiscrete.

Există din cele care, ca pe uscate coji de
pâine,

Rumegă buzele vineții într-o doară,
Alegând rușinate ansambluri de riduri
străine
Direct sub dansatoare vederi cu dinții afară.

Dudue trupuri, ca samovare înșiruite.
Cad în bulion lăcrămos ochii bondarilor de
mai.

Ca mici bucățele de slană, plutesc pupile
obosite,
Frânghiuțele genelor trag în sus cearcăne
ditamai.

Sar pe masă pentru un dans aparte. Sunt
gingiile.

În odaie parcă-i numai drojdie de cvas în
fermentare.

Și fiecare din cei de după ușă știu că
chindiile

Vor multiplica cearcăne ca pe niște colaci
de salvare.

(V.1919)

DIVIZIA SĂLBATICĂ

1919

Rămas bun

Pe ácele blâni au pus covrigul feței
Ochii spre bordura șinelor coborâra

Butoanele disperării se mișcară grăbit
Buștenii mâinilor de umeri străini îi
evacuară.

În pelerina cerului se zbăteau bucățele de
doliu

La tâmplele noastre greutatea-s mare
povară

Trecutul arăta a Maria Stuart din Tauer
Iar în aer plutea: Java, Empire spre seară.

În tresele covorașelor se tainui praful
pudrei

Firele întâlnirilor în gherghefuri nu-și vor
găsi pace.

Pe genele paroniceii văzduhul se
cristalizează

Când felinarul locomotivei degetele își
desface.

Stropii bocetului se bat de molul portului
Fiindcă în crepul de doliu – e cimitir acest
debarcader

Și doar ochii tresar în clătinatul cocoașelor
de dromader

Sub încovoiatul brontozaur al podului de
fier.

VAGON DE CAMPANIE

În vis văd cu toții ceainice fierbând, iar eu
În pled seamă bobii privirii zăpezilor spre
zori

Din mâneca țevii ies scânteile bușteanului
Copacii în promoroacă – buncii de
negustori.

Cu pocnetul roților se joacă par-impair.
Ah, câte rânduri de șine au fost citite-n lung
de șes!

Peste stârvul inimii șoimul lehamitei

Iar clipele – ca-n fantastica lui Welles.

În ochi tresaltă bărbiile nămeților
Pe pantele pleoapelor – a somnului povară
grea.

În suflet e disconfort ca-n pustiul Gobi;
Căci eu nu-s decât o cifră în tirul cuiva.

Gândurile – corăbioare de hârtii copilărești
Din neatenție-s aruncare-n bătaile roților
Un uimitor nimic răsucesc în ochi pernele-
sul

În palanchinul vagonului pre-morților.

* * *

Peste gardul de nuiete al pădurii plutesc
mihalții norilor.

Mătreața zăpezii e pe la geamuri de vagon
ornată.

Corpul, dichisit într-un cort cerchez, de
nimeni nu e iubit.

Ca un câine, seara stă ciudat înclinată.

Tristețea-i pe ulițe luminate de cozile
vulpilor.

Aspru, ca scoarța de tei, drumul scarpină
căruțașul ce trece.

Pe coline surii – tufișuri, tufișuri
Ca părul bărbatului mai jos de pânțele.

Stelele-au zburat pe o stinghie lată. Cine vă
apasă

Cu pervazul buzelor a sânilor abajururi
rebele?

Pișcăturile geloziei developează
palimpsestul fețelor,

Pentru că o ceapă neagră încălță seara-n
coșuri de nuiete.

(1920)

* * *

Plutesc pe străzi ca pe rânduri scrise
Trecătorii mișună viermi în cadavru maur.

În heleșteul sufletului – plictisul paginilor
de ziare...

Ordonanța vede ai potcoavelor rupii de aur.

Papahă* – coafura vălurată a unei blonde
Degetele vântulu-i răsucesc cărlionții ca pe
fum străin

Gândul la răvașe – în fața monumentelor
incașe

Iar veselia pe aici e un foarte rar pelerin.

Catedrala s-a culcat pe altarele
termofoarelor

Grădinițele se târâș cu un gherghef
destrămat

Comisar militar... cap de brigadă – blidele
urechilor

Seara-i încărcată cu slove-bubițe pe care le-
am uitat.

Păianjenii felinarelor se-agită pe talgerul
pieței

De la aerul geros limba simte gust de mentă
și femei

Mă prăbușesc de pe grota calului înspumat
Spre-a pleca pe calea ferată a memoriei.

**Catedrala s-a
culcat pe
altarele
termofoarelor
Grădinițele se
târâș cu un
gherghef
destrămat
Comisar
militar... cap
de brigadă –
blidele
urechilor
Seara-i
încărcată cu
slove-bubițe
pe care le-am
uitat.**

traduceri